

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

1 Quid sit Pœna.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

quando anima per peccatum venit vsque ad auersionem ab vltimo fine, scilicet Deo: quia enim ille lapsus naturaliter est irreparabilis sine medio, dicitur peccatum mortale, quod vita animae, gratia Dei fit, in ipso enim vitium est sumus, sicut ait D. Paulus, *Decret. Gratiani, D. Paul. Et D. Ioannes, in ipso vita erat, D. Ioan. Euang. c. 1. Et Aratus, τὸν δὲ δὴς ὑπερβύθη τὰς ἀνάσ, ὅθεν αὐτὸν ὁμοῖοις Deo indigemus.* Quando autem fit deordinatio circa auersionem a Deo, & circa media, deordinatio reparari potest, diciturque veniale. Sic stipendia peccati mors: gratia autem Dei, vita aeterna, *D. Paulus ad Rom. 6. c. Mortale aliter dicitur, voluntas retinendi aut consequendi quod iustitia vetat, c. 1. 15. q. 1. Dicuntur mortalia peccata, criminalia, & capitalia, c. vnum orarium, §. alias, 2. 5. dist. nam peccatum cum consensum fuerit, generat mortem, D. Ioan. c. 1. Et est, inquit D. Ioannes, peccatum ad mortem, aliud non ad mortem, epist. cap. 5. Septem mortalia peccata esse inter Christianos, nullus, vt opinor, ignorat: ideo de his nihil vltra, cum eo modo non tractentur in foro contentioso, ac in foro conscientiae, & etymologice. ¶ Venialia peccata sunt quae ex fragilitate hominis contingunt, quae nullus homo vitare potest, c. medicina, §. tres sunt, de penit. dist. 1. non eita est homo, qui non peccet, 2. P. ar. 6. ad Rom. 3. D. Ioan. epist. 1. c. 1. c. ut cognouerunt, §. opponitur, de penit. dist. Quae si negligantur, et minima, tamen consuetudine disponunt hominem ad mortalia, c. vnum orarium, §. criminis, 25. dist. veluti cum per rimulas aqua nauim ingreditur, si non proficiatur, tandem nauis submersioem minatur, d. c. vnum orarium, §. alias, 25. dist. Et veniale dum placet, mortale fit. Venialia peccata, D. Augustinus ad Selensianum, epist. 108. D. Augustinus enumerat, id eundem repero. Venialia arbitror dici, ob facilem viam veniae impertrandae: nam illa delectatur facile modis in iure pontificio relatis, oratione dominica, elemosinis, c. medicina, §. proximo, de penit. dist. 1. ieiunius, eucharistia sacrosancta, c. ante sinem, ca. panem, de altari. de penit. dist. 2. presbyteri benedictione, can. presbyterum, 28. dist. ¶ Originale peccatum est, quod ex traductione nascitur. Adde in omnes posterios, qui ab eo per rationem feminalem processerunt, in primo instanti creationis & transfusionis animae rationalis. Quod in Adamo quidem actuale fuit: nam per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors. Erat in Adamo omnes peccauerunt, ad Rom. c. 5. vide ca. quaris, de consec. dist. 4. ¶ Ca. placuit vt quicunque, ead. dist. Magist. sent. lib. 2. dist. 3. v. videndus D. Thom. 1. 2. q. 81. ar. 1. Originale peccatum dicitur, infinitas carnis, laeque nature, & concupiscentia carnis, c. illud re lais, §. mag. 15. q. 1. cuius particeps omnis, qui ex coniunctione & humana in lucem editur, P. sal. 50. ecce in iniquitatibus. Et. can. firmis. de consec. dist. 3. Quodq; olim in lege, & tempore Abraami circuncisione, in Euangelica nunc baptismo eluitur, c. ex quo. eo.*

17 ¶ Decima diuio, vt quaedam sint delicta, in quibus est locus poenitentiae: quaedam quae non admittant. Quae vt intelligamus apertius, distingui mus hic forum conscientiae a foro ciuili, & controuersiam. In foro namque conscientiae perpetuo poenitentiae locus est, *Inter claras de sum. trin. C.* Venit enim Deus vocare peccatores, & eos saluos facere, si poeniteant, Sap. 11. *Ecclesiast. ad Roman. 2. Apocal. 2. ca. diaconi, 93. distin.* quia in perfecta poenitentia Deus inuenitur contritionem, confessionem, & satisfactionem, & misericordia sua gratiam suppeditat & facit, c. non sufficit, de poenit. dist. 1. c. 1. de poenit. distin. 3. At in ciuili foro contentioso distinguitur, an possit fieri declaratio, in praeteritum non fuisse delictum: & tunc illud admittit poenitentiam, vt in l. 1. de cri. bello. C. Et in l. si adulterium cum incestu, §. 1. de adulter. Aut delictum non potest reduci in pristinum statum, sed remanet actus, vt homicidium, falsum, & similia, & tunc crimina illa non admittunt poenitentiam, l. hi qui sanctum, de apos. C. Aut si possit in pristinum actum reduci iterum quaeritur, an is qui deliquit conuictus vel commotus a re,

in quam deliquit, fuerit: & tunc admittitur poenitentia, l. 1. §. 1. de ser. fug. in P. Vel an aliunde, quam a re ea commotus deliquerit: & tunc in eo delicto datur actio ad consequendum quantum interit, admittitur poenitentia, si ex ea desinat interesse, l. ex hoc edito, §. pen. de alien. iud. cau. fac. in P. Si vero actio datur ad poenam, & actio est poenalis ex origine non admittitur poenitentia, l. qui ea mente, de fur. in P.

¶ Undecima diuio, vt quaedam crimina sint priuilegiata, alia quaedam communia. Quae diuio obseruanda est in Gallia, vbi magistratus regii seculares habent potestatem iudicandi & condemnandi ecclesiasticas personas criminali iudicio, in casibus priuilegiatis, *Chass. in tit. des iustices & droict d'icelles, §. 5. ad ver. si il n'a grace in consuet. Burg. Boer. decif. 297. num. 1. Guill. Bened. in re. p. c. Reynutius, ad verb. & v. xorem, decif. 2. n. 143. & seq.* Alioquin enim iure communi nullo modo ecclesiasticae personae de criminibus coram iudicibus secularibus accusari, vel damnari possunt: quantum contraria sit consuetudo, quae improba est, ca. 1. & 2. n. 9. 1. c. at si clericus, de iud. c. si diligenti, de for. com. c. si iudex laicus, de sent. excom. §. item statumimus, de stat. & consue. col. 10. in Authen. a. u. b. statumimus, de epif. & cler. C. In stylo parlamenti, tit. quor. cogn. special. pertin. ad regem, casus priuilegiati & regii ponuntur, de quib. principis magistratus contra clericos etiam cognoscunt, quod firmavit regia iussio, *Guill. Bened. vbi sup. nu. 144.* Delatio armorum vetita, & crimina, quae ex ea sequuntur. Quando postquam iniecit manu rex bonis, contra tutelam vel clientelam regiam, quam vocant saluagardiam, quippiam fuerit quis amolitus quod pluribus senatus consultis ratum est. Addit Boerius, *decif. 297. nu. 14.* crimen falsae monetae, laesae maiestatis, seditionis. *Guido Papae, decif. 139. facit c. ex parte, de priu. ca. perpendimus, de senten. excom. dummodo monito precedat. ca. si iudex, eo. in 6. late etiam disputat aduersus ecclesiasticas personas, de crimine per illas commissio, notionem temporalis iudicis esse, si eadem in ipso crimine etiam communi deprehendat in habitu, vel cum vestibus non clericalibus. Inter crimina etiam priuilegiata, quibus ratio ecclesiasticae qualitatis non habetur, eo quod ex his priuilegium clericale perimitur, sunt assassinatus, c. 1. de homicid. in 6. apostasia, c. 1. de apos. a. ab armato clerico vt dictum commissum, quia is priuilegium, amittit fori, c. in audientia de sent. excom. Si clericus sit histrio, mimus, nec tertio monitus deliquerit, c. 1. de vita & honest. cler. Si de gradu detectus, exauctoratus clericus delinquit: mutat enim foro amisso priuilegium, c. neminem, de verb. sign. c. 2. de pen. in 6. Veluti si tanquam incorrigibilis antea fuerit depositus, ca. cum non ab homine, de iud. Si clericus sit coniugatus, non deferens tonsuram, c. 1. de cler. coniu. in 6. Item si non sit forum ecclesiasticum, cuius defectu secularis de ecclesiastica persona delinquente cognoscitur, c. princeps seculi, & sigilo. 2. q. 9. 5. Si clericus carnifex, laico, caupone factus sit, nec monitus abstinuerit ab his, c. 1. de vita & honest. cler. Si bigamus, c. 1. de biga. in 6. si post amissum crimen fiat clericus, *Bart. in l. 1. de pen. P. Iason. in l. cum quaedam puella, col. 3. de iurisdict. om. iud.* Communia crimina dicuntur itaque, de quibus iure communi potest iudex ecclesiasticus inter personas sui fori cognoscere, non autem temporalis. ¶ Duodecima diuio, alia esse regia crimina, alia non vtique. Regia illa sunt, quorum notio ad magistratus regios, non autem ad magistratus iuridicos de minorum locorum pertinet: nisi ex indulgentia illis a rege permittatur. Inter haec, regia crimina sunt, delatio armorum, si cum turba, & hominum collectione fit, in styl. curia parla. tit. quor. cog. pertin. ad regem, §. 1. de armis, in Auth. l. 1. vt armis vsus in scio prin. inter d. fit, lib. 11. C. clericus, de vita & honest. cler. crimina, quae admittuntur contra tutelam regiam seu saluagardiam, seu fidem publicam, vel aduersus manus regiae iniectionem, d. tit. styl. parlam. notio de falsa moneta, de hære. fit.*

D E P O E N I S .

LIBER XXXI.

Quid sit Poena. Cap. 1.
Lib. 48. P. tit. 19. Lib. 9. C. titu. 47.
In Decret. & in Sex.

- 1 Poena synonyma supplicium, vnde dicitur, vltio.
- 2 Poena vnde declinatum nomen habet.
- 3 Quid sit.

Equitur tunc vt in vltimum de poenis tractemus, & generali quadam consideratione quae ad illas pertinent annotemus. Et primum quid poena, & quare imposita sit, & de hinc de diuersitate poenatum. Pro eodẽ ponuntur poena, vindicta, supplicium, vltio. ¶ Poena, inquit Varro, 4. de ling. Lat. a puniendo, vel ponendo. aut quod peccatum sequitur, quasi pone peccatum.

Adrianus Turnebus, in commen. in Varro. anor. 42. notat in veteri codice Varronis legi a pœniendo, pœnam dictam. Item legit & pœnam a pone, quod est post, declinari. Arbitror autem pœnio esse a pœna potius deriuatum verbum: vt enim dicebant antiqui pro munio mœnio, sic pro pœnio pœnio. Vtrumque autem Græcis defluxit a πῶνις ἢ πῶνα, πῶνις autem πῶνις, teste G. v. 1. vt annotat Iacobus Tufanus in lexico. πῶνις ἢ ἀμαρτήματα ἢ ἰσθμῶν. id est, pœna est peccati vltio. Nam vt ait Pautianus, in Laconicis. πῶνις πῶνας ἢ πάλαι τῶν ἀνομιῶν ἀνίμασον πῶνας, id est, vltionis seu pœnitio-
 3 tiones hominum antiqui dixere pœnas. ¶ Pœnæ ἴταque appellatio generalis est, ad omnia delicta pertinentis. Pœna, inquit Vlpianus, in l. aliud est fraus, 131. de verb. sig. P. est noxæ vindicta. Et pœna fraus, et ipsa noxæ dicitur, quasi pœna quedam preparatio. Et Labeo pœnas esse singulorum peccatorum ait, in l. si qua pœn. 244. cod. Et voluit interpretes Homeri, Pœn. 1. in Iliade 1. ibi,

— ἐν ἑκαστῷ πῶνις
 Ἀρσῶ ἀπορριμάνε, &c. Pœnæ nomine significari cædis redemptionem. Iliade etiam φ. ibi,

— ὁ δὲ θεὸς λέξασθαι κέρεος,
 Πῶνις πάλαι τοιοῦτο Μενελάου δαμόνιο.
 Iustam vltionem, & vindictam. Et proprie πῶνις, esse quasi φῶνις, id quod ob patratam cædem persoluitur, vt,

— καὶ μὲν τις τε καὶ σὺ γῆτοιο φῶνιο
 Πῶνις ἢ ὁ παλαιὸς ἀξέασθαι τεθνεώτο.
 Quanquam apud eundem Homerum frequentius per πῶνις, multa, & quod multa nomine rependitur, significetur, nec solum impense in cædem, sed qualescunque. Idem Eustachius, Iliades. pœnam ἀπὸ ἰσθμῶν, id est, compensationem simpliciter, interpretatur.

De Distinctione Pœnarum ex causis puniendi.

Cap. 2.

- 1 Pœnarum tres appellationes ex diuersis causis puniendi. Κόλασις pœna quid, eod. vobiscia pœna. cod. ἄσθενος pœna quid. eod.
- 2 Castigationis pœna quæ.
- 3 Pœna inuenta ad emendationem delinquentium: Et aliorum, qui eorum exemplo delinquere possent. Vena facultas dicit delinquenti occasio eod. Mala impunita diuiniuntate temporis crescunt.
- 4 Punienda quare cito delicta.
- 5 Peccatum ob vnius sepe affligitur ciuitas.
- 6 Pœna species pœna quid.
- 7 Pœna imponenda ratio alia, conseruatio dignitatis lesi.
- 8 Amande honorabile quid.
- 9 Pœna quæ pœna.
- 10 Pœna alia ratio statuenda, vt ceteri a simili maleficio puni-
 11 reantur.
- 12 Pœna quare interdum bruta affecta, Et res inanimata. Cænos furca suspensi. eod.

¶ X causis tribus puniendi, tres quoque pœnæ diuersas appellationes philofophis placuisse refert Aulus Gellius, lib. 6. c. 14. Vna est, quæ vobiscia, id est, com monitio, in mentem reductio. Vel κόλασις, id est, animaduersio scilicet, vel pœnitio. Vel παρὰ πῶνις, id est, admonitio, dicitur. Cum pœna adhibetur castigandi atque emendandi gratia, vt is, qui fortuito deliquit, attentior fiat, & emendetur. Simplicem & leuem correctionem esse vobiscia, admonitionem existimo. Et plus est ἀπὸ μὲν, increpare, quam vobiscia, vt constat ex loco Synesii, vobiscia ἢ ἐπιπῶνις ἢ ἐπιπῶνις ἢ ἐπιπῶνις. Ideo præcedere hanc monitionem, seueram pœnam existimo, vt apud D. Paulum, ad Titum c. 3. ἀποπέμψον ἀνομιῶν μὲν ἀνομιῶν καὶ δὲ πῶνις vobiscia πῶνις, id est, bareticum hominem post vnam aut alteram admonitionem deuota, sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est, & delinquit, cum sit proprio iudicio cōdemnatus. Correctio illa & potest esse priuata, dum verbis quis monet, vt desistat a peccato, vt apud D. Mattheum, ca. 18. c. si peccauerit, 2. q. 1. c. nouit. de iudic. c. 2. ca. cū d. lectus c. pen. de accusa. ap. Gregor. Dominus ait, si peccauerit in te frater tuus, corripere eum, interto & ipsum solum. Alia ἴ publica & manifesta, quam pœna sequitur, vt illa si non audierit ecclesiam, sit tanquam ethniscus & publicanus. Plus autem proficit correctio apud prudentem, quam decem plagæ apud stultum, Proverb. 7. Quia pernerli difficile corriguntur, Ecclesiastes, cap. 2. Et qui odit correctionem, minuetur vita, Ecclesi. 19. & hoc odium est vestigium peccatoris, Ecclesi. c. 21.

¶ Nec amat pestilentium, qui se corripit, Proverb. 15. v. 1. equiuens idem est, sed correctionem explicat κόλασις: nam & medici κόλασις, dicunt emendationem redundantis alicuius per alterius rei admixtionem, hoc est, καθέλκων est παρὰ πῶνις. Nam & habet castigatio hæc seu emendatio, temperamētus supplicii cum misericordia: castigatur enim delinquens, vt peccator, sed emulgentur aliquantum pœnæ, vt homini & ad peccandum pron. c. duo, 23. q. 4. c. qui sincera, 45. dist. c. disciplina, eo. ca. fraternitas, 12. q. 2. Sic publicam correctionem debet precedere admonitio priuata, qua tentemus, num ægroto delinquenti possit salubre remedium esse, c. accusati, in 1. §. si. 2. q. 7. c. ad finem, 23. q. 5. Et post priuata, publica admonitio hæc, quæ correctio est, sequitur, id est, pœna est quædam ad emendandum homines inducta, qua tentant non omether, meliores reddere. Et quamuis aliquando videatur urde incorrigibilis, & insanibilis: tamen remedia quædam & pœnas ordine seruato imponi oportet, vt exploremus si ferian emendetur. Non secus quam in morbis desperatis medici, quamuis mortis proxime præiugia cognouerint: tamen pharmacæ propiariæ non omittunt ægroto, & congrue medentur, c. Nabuchodonosor, §. item qui, 23. q. 4. ¶ Proinde ἴ prior hinc colligenda ratio, cur pœnæ inducæ sunt: nempe ad emendationem & correctionem hominum delinquentium, l. si pœnam, de pen. in P. c. pri. de f. severitas, 23. q. 5. l. 1. de iust. & iur. & aliorum, qui horum exemplo delinquere possunt. Quod & firmat Demosthenes, contra Neeram. Et Plato, lib. 34. in Gorgia. Conuenit, inquit, omnem, qui ab aliquo recte puniatur, vel ipsum fieri meliorem: vtilitatemque percipere, vel ceteris exempla dare, vt illi pœnas afficientes meliores efficiantur. Quidam vero apud Deos & homines ita dant pœnas, vt vilitatem aliquam referant, si sunt qui peccata sanabilia commiserint: quibus dolor cruciatuque prodest, & apud homines, & apud inferos: non enim potest aliter quis ab iniusticia liberari. Qui autem extremam iniustitiam detinentur, ac propter huiusmodi delicta sunt insanabilia, non pro eorum vilitate dant pœnas, sed in exemplum aliorum. Sicuter est semper republ. delicta puniri, l. ita vniuersus, ad l. Aquil. l. §. longius, §. 1. de iudicis, l. in delictis, §. cum dominus, de nox. actio. l. Syebum aut Pamphilum, de solutio. in P. & pœnas ob maleficia solida magnaratio sua det. l. si a reo, 7. §. fin. de fideiuss. P. vt quos maiorum exempla a malis non reuocant, pœna castiget, l. de emen. propinq. C. ca. vt clericorum, de vit. & hon. cler. c. cum in cunctis, §. clericis quoque, de elect. ap. Greg. c. plurimos 82. dist. ca. felicis, §. in pœnis, de pen. in Sexto. Quoniam, (vt inquit Theodericus rex Gotthorum) emendatio malarum rerum nos delicta, ne concessa videatur extantur vilitate male agendi licentia, Cassio lib. 3. Var. epist. 31. Theoder. ad senatum Rom. & lib. 2. epist. 13. Saroni. o. conseruatio peccandi, vt ait Cicero, §. in Verrem, quantam habes incumdatatem in improbi & audacibus, cum pœna affuit, & licentia consecuta est? Iulium est: Actoribus prouinciarum, ne sinant crimina coalere, sed puniant, l. per omnes, de defensio. ciuita. C. ne facultas venie incumentum tribuat delinquenti, c. vt clericorum, §. 1. de vita & hon. clerico. Quia impunitatis spes, magna, teste M. Tulio Cicero, pro Mulo est peccandi illecebra. Et ita metu pœnæ futurum, ne quis temere ad delinquendum prosiliat, l. si operis publici, C. de pan. si que inter homines innocentia c. facti sunt autem leges, 4. dist. Alioquin enim societas homi nulli vix consistere poterit, nisi corrupti mores emendentur. Ex quibus paulatim tabe infecta necessarium est, vt tandem intereat, nisi celesiter ab initio subueniatur: vt in moribus corporis accidit, teste Dione, lib. 4. histor. & Cicerone, in Vatinium, & Philipp. 9. Nam vltio, aut pœna, remedium est, secundum Aristotelem, 1. Rhetor. ad Theod. c. 14. ¶ Malum ἴ autem, cum peccata seuerat, augetur: & remedium est contra peccatum accelerata correctio, Theodericus Aurigeni viro venerabili, apud Cassiodor. lib. 3. Var. epist. 14. Tanto enim sunt grauiora peccata, quanto diucius detinent animam alligatam, c. cum tanto, c. 11. de coniac. 1. Decret. tit. 4. c. cum in ecclesia, de symo. c. cum haberet, de eo qui dicit in ma. quam pol per adult.

Nam, Ouid. 1. de remed. Amor. mora dat vires, tenera mora, incoquit vides, Et validas segetes, que sunt herba facit. Quo posita est primum tempore, virga fuit. Tunc poterat manibus summa tellure reuelli. Nunc stat in immensum viribus aucta suis. Prinsipis obliata, sero medicina paratur, Cum mala per longas conualuere moras. Et paulo post.